

GÜRCÜCE SAYI SİSTEMİNİN ÖZGÜN YAPISI ÜZERİNE **On the Peculiar Structure of the Numbering System of Georgian**

Gülnara GOCAYEVA-MEMMEDOVA

Doç. Dr.; Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kafkas
Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Gürcü Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı
gulnara59@gmail.com

Özet

Kafkasların önemli halklarından olan Gürcülerin asıl dili Gürcücede özgün bir sayı sistemi mevcuttur. Karşılaştırmalı Gürcüce Türkçe dilbilgisi yönünde yapılan incelemenin bir bölümü olarak bu makalede Gürcüce sayım düzeninin özgün yapısı, Türkçe sayı sistemiyle tipolojisi karşılaştırılmalı dilbilgisi yöntemiyle açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gürcüce, Türkçe, sayı, sayı sistemi.

Abstract

In the mother language of Georgian people who are very important society in Caucasian, numbering system has its own peculiarities. In this article, which is one part of a comparative study between Georgian and Turkish grammatical structures, the specific rules and different conditions of Georgian numbering system have been explained typologically through grammatical structures comparing with Turkish numbering system.

Keywords: Georgian, Turkish, number, numbering system.

GİRİŞ

Gürcüce, günümüzde Gürcistan'ın resmi dilidir, Kafkasların önemli halklarından olan Gürcülerin, yani Gürcistan'da yaşayan yaklaşık 4 milyon kişinin asıl dilidir, ayrıca Gürcistan'dan dışarıda (Türkiye'de, İran'da, Azerbaycan'da, Rusya'da, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Avrupa ülkelerinde) Gürcü kökenli 500.000 kişinin konuştuğu bir dildir. Gürcistan'da meskûnlaşan başka milletlerin, aynı zamanda da Gürcistan'daki yaklaşık 400.000 Azeri Türkünün iletişim dilidir. Bu dil Kafkas dilleri ailesinden Güney Kafkas dillerine ilişkin eklemeli bir dildir, dünya dilleri arasında özgünlüğünü koruyan dillerden birisidir. Bu özgünlük, dünyada kullanılan 14 yazı düzeninden (alfabeden) ქართული ანბანი – Kartuli anban – Gürcü

alfabesi olarak bilinen ayrı bir yazı düzeniyle yazılması, büyük küçük harf ayırımının olmaması, yani tüm harflerin aynı şekilde yazılışı, her bir sesin kendi işaretinin, harfinin olması, yazıldığı gibi okunuşu veya okunduğu gibi yazılışı gibi ölçütlerden kaynaklanmaktadır¹.

Gürcücenin dilbilgisel özelliklerinden ve özgünlüklerinden birisi de onun farklı sayım yapısı düzenine sahip olmasıdır. Öncelikle, dilbilgisel sayı (adjectif numéral), Türk dilinde sayı sıfatları adıyla sıfatın bir çeşidi olarak sınıflandırılmasına rağmen, Gürcü dilinde isim soylu olarak, sayımın adını yansıtan bağımsız sözcük türü kabul edilmektedir. Gürcücede bu dilbilgisel kategoriye რიცხვითი სახელი – ritshviti saxeli (sayı adı), asıl sayılara – რაოდენობითი რიცხვითი სახელი – raodenobiti ritshviti saxeli (miktar sayı adı), sayı sistemine თვის სისტემა – tvlis sistema (sayı sistemi / sayım düzeni) denilmektedir.

Bilindiği üzere, dünya dillerinde sayım sistemleri çeşitlilik arz eder. Bazı dillerde onluk, yirmilik, on ikilik, beşlik sayım sistemleri uygulanır. Ayrıca, Türk dili de dâhil olmak üzere birçok dünya dillerinde onluk sayı sistemi kullanılmaktadır; Gürcü dilinde ise sayım düzeni karmaşık bir sisteme sahiptir. Kısmen teklik, kısmen onluk, kısmen de yirmilik olabilmektedir.

Türk dilinde sayılar 0'dan 10'a kadar teklik (basit), 10'dan sonsuza kadar onluk sistem içinde yer aldıkları halde, Gürcü dilinde belirli olan asıl sayılar üzerine sayım kuralı teklik-onluk-yirmilik düzenidir. Başka bir deyişle, Türkçe de, Gürcüce de 1'den 10'a kadar tekli, fakat 10'dan 100'e kadar Türkçe sayımın başlangıç noktası onluk olduğu halde, Gürcü dilinde 11'den dâhil 19'a kadar sayımda onluk, 21'den dâhil 99'a kadar sayımda her yirmiliktir.

İşte bu, Gürcü dilinde 0'dan 10'a kadar, 20 (yirmi), 100 (yüz), 1.000.000 (milyon), 10.000.000 (milyar) asıl sayıları tek sözcük, basit biçimdedir, her biri özel, bağımsız bir sayı kelimesine, isme sahiptir: 0 – ნული – nuli (sıfır); 1 – ერთი – erti (bir); 2 – ორი – ori (iki); 3 – სამი – sami (üç); 4 – ოთხი – othi (dört); 5 – ხუთი – huti (beş); 6 – ექვსი – ékvtsi (altı); 7 (yedi) – შვიდი – shvidi (yedi); 8 – რვა – rva (sekiz); 9 – ცხრა – tshra (dokuz); 10 – ათი – ati (on); 20 – ოცი – otsi (yirmi); 100 – ასი – asi (yüz); 1.000.000 – მილიონი – milioni (milyon); 10.000.000 – მილიარდი – miliardi (milyar).

Kalan sayıların adları sıfat tamlamasıyla, sayı öbeğiyle şu basit sayı adlarından türeyen birleşik, karmaşık adlardır.

Ayrıca Gürcüce sayım sistemindeki özgünlük Türk dilinden ve birçok dillerden farklı olarak, basit-onlu-yirmili karmaşık sayı düzeninin uygulanmasıyla ilgilidir.

Gürcüce dilbilgisi kurallarını², Gürcüce edebi eserlerden, daha çok da ünlü İlya Çavçavadze'nin eserlerinden seçimleri³ ve Türkçe sayı sistemiyle ilgili kaynakları⁴ rehber tutarak, Gürcüce sayım düzeninin özgünlüğünü örneklerle kanıtlayabiliriz.

A) 0'DAN 10'A KADAR SAYIM

Dünya dillerinin çoğundaki gibi, geleneksel olarak her bir birli sayı tek kelimeyle karşılanmaktadır:

- 0 ნული – nuli
- 1 ერთი – érti
- 2 ორი – ori
- 3 სამი – sami
- 4 ოთხი – othi
- 5 ხუთი – huti
- 6 ექვსი – ékvsı
- 7 შვიდი – şvidi
- 8 რვა – rva
- 9 ცხრა – tshra
- 10 ათი – ati.

Cümle içinde:

◇ ჩვენის ქუჩიდან ერთი ვიწრო ქუჩა აუბრუნდებოდა, და იქავ ერთი პატარა საყდარი იდგა⁵. Çvenis kuçidam é r t i vicro kuça aubrundeboda, da ikav é r t i patara sađdari idga. Türkçesi: Bizim sokaktan bir dar sokak dönüyordu ve hemen orada bir küçük kilise duruyordu. (İlya Çavçavadze'den).

◇ მე, თუნდა ორი წელიწადია, აქა ვარ⁶. Me, tunda o r i celicadia, aka var. Türkçesi: Ben, neredeyse iki yıldır buradayım. (İlya Çavçavadze'den).

◊ ო რ ი კ რ უ ბ ი გ ა მ ო ვ ი დ ა ს ა ქ ა თ მ ი დ ა ნ ⁷. O r i kruhi gamovida sakatmidan. Türkçesi: Kümeden iki kurkuk (kuluçkaya yatan tavuk) çıktı. (İakob Gogebaşvili'den).

◊ ა რ გ ა ს უ ლ ა ს ა მ ი - ო თ ხ ი თ ვ ე , რ ო მ ს ხ ვ ა შ ე გ ი რ დ ე ბ ს დ ა მ ა შ ო რ ა ⁸. Ar gasula s a m i - o t h i tve, rom shva şegirdebs damaşora. Türkçesi: Üç-dört ay geçmemişti ki, diğ er öğrencilerden beni uzaklaştırdı. (İlya Çavçavadze'den).

◊ მ ა გ რ ა მ ე ს ო თ ხ ი თ ვ ე უ ფ რ ო ნ ა ყ ო ფ ი ე რ ი ი ყ ო ჩ ე მ თ ვ ი ს , ვ ი დ რ ე რ ვ ა წ ე ლ ი წ ა დ ი გ ი მ ნ ა ზ ი ა შ ი მ ყ ო ფ ო ბ ის დ რ ო ს ⁹ Magram es o t h i tve upro nağopieri iğ o çemtvis, vidre r v a celicadi gimnaziaş i mğ opobis dros. Türkçesi: Ancak bu dört ay benim için sekiz yıl gimnazyada olduğ um zamandan daha verimli idi. (Akaki Tsereteli'den).

◊ ხ უ თ ი წ ე ლ ი წ ა დ ი ი ქ ნ ე ბ ა , რ ა ც ს ა მ უ დ ა მ ო დ დ ა მ ა კ ა რ გ ვ ი ნ ე ს ჩ ე მ ო მი წ ა - წ ყ ა ლ ი ¹⁰. H u t i celicadi ikneba, rats samudamod damakargvines çemi mica eğ ali. Türkçesi: Beş yıl olar ki, beni öz toprağ ımdan ayırmışlar. (İlya Çavçavadze'den).

◊ ტ ო რ ო ლ ა მ დ ა დ ო ე ქ ვ ს ი მ ო ლ უ რ ჯ ო კ ვ ე რ ც ხ ი ¹¹. Torolam dado é k v s i molurco kvertşhi. Türkçesi: Tarla kuş u (çavuşkuş u, şaka) a l t ı mavimsi yumurta koydu. (İakob Gogebaşvili'den).

◊ ა მ ო ი ლ ო ა თ ი თ უ მ ა ნ ი დ ა მ ის ც ა ¹². Amoig o a t i tumani da mistsa. Türkçesi: On tümen para çıkardı ve verdi. (İlya Çavçavadze'den).

B) 11'DEN DÂHİL 19'A KADAR SAYIM

Sayı öbeğ iyle, yardımcı sözcük eklemekle yapılan sayım aşağıdaki taslağ a göre uygulanır:

თ + BS + მეტი → t + BS + meti.

Аçıklama a) თ – Gürcüce ათი (ati – on) sayısını belirten rakam; yani on sayısının adının önünden ა ünlü sesinin ve sonundan ბოლოკიდური (bolokiduri) – kapama soneki -o'nin (Gürcü dilinde ismin yalın durumunun sonekidir) düşmesinden sonra kalan ünsüz ses.

Аçıklama b) BS – tekli (birli, basit) sayıların (1....9) gövdesi, yani kapama soneki -o'siz kalan gövde-tabanı.

Аçıklama c) მეტი – "artık" / "çok" anlamını taşıyan sözcük.

Yukarıdaki taslağ ı böyle şifreleyebiliriz:

On + birli sayı + artık (10+1....9).

Bu kuralla Gürcücede 11–19 aralarındaki sayım şu şekilde geçer:

11 თერთმეტი – tertmeti

oluşumu: ათ-ერთ-მეტი → at-ert-meti → on \ bir artık → 10+1;

12 თორმეტი – tormeti

oluşumu: ათ-ორ-მეტი → at-or-meti → on \ iki artık → 10+2;

13 ცამეტი – tsameti [20]

oluşumu: ათ-სამ-მეტი → at-sa(m)-meti → on \ üç artık → 10+3;

14 თოთხმეტი – tothmeti

oluşumu: ათ-ოთხ-მეტი → at-oth-meti → on \ dört artık → 10+4;

15 თხუთმეტი – thutmeti

oluşumu: ათ-ხუთ-მეტი → at-hut-meti → on \ beş artık → 10+5;

16 თექვსმეტი – tékvsmeti

oluşumu: ათ-ექვს-მეტი → at-ékvs-meti → on \ altı artık → 10+6;

17 ჩვიდმეტი – çvidmeti [21]

oluşumu: ათ-შვიდ-მეტი → at-şvid-meti → on \ yedi artık → 10+7;

18 თვრამეტი – tvrameti [22]

oluşumu: ათ-რვა-მეტი → at-rva-meti → on \ sekiz artık → 10+8;

19 ცხრამეტი – tshrameti [23]

oluşumu: ათ-ცხრა-მეტი → at-tshra-meti → on \ dokuz artık → 10+9.

Cümle içinde:

◇ თ ხ უ თ მ ე ტ ი ს წლისა შვეიქენით ბატონი და გმა...¹³. T h u t m e t i s clisa şevikenit batoni da ğma... Türkçesi: On beş yaşımızı sahip ve köle doldurduk. (İlya Çavçavadze'den).

◇ ისიც ჩ ვ ი დ მ ე ტ ი წლისა იქნება. [25]. İsits ç v i d m e t i clisa ikneba. Türkçesi: O da on yedi yaşında olar. (İlya Çavçavadze'den).

◇ არსენამ ცხრამეტი ცხენოსანი ჩამოიგდო და მეოცეს მიეწია. [26].
Arsenam ts'hrameti tshenosani çamoigdo da meotses miecia. Türkçesi: Arsen on dokuz atlıyı düşürdü ve yirminciye erişti. (Miheil Cavahişvili'den).

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü gibi, bu sayım yapısında bağlantı noktası 10'dur. Türkçe sayı öbeklerinde büyük sayılarla küçük sayılar doğrudan doğruya yan yana getirildiklerinde, onların arasına hiç bir ek veya yardımcı sözcük girmemesine rağmen, Gürcüce, örneklerden de anlaşıldığı üzere, sayı öbeği 10 sayısı ve birli sayılar olmak üzere iki ögeden ve bir birleştirici, açıklayıcı sözcük unsurundan oluşur.

Not: Gürcü dilindeki bu sayım biçimi eski Türkçede var olmuş, önce büyük sayı, sonra bir "artıklı" / "fazlası" kelimesi, daha sonra da küçük sayı sıralanmasını (on artıklı bir = on bir; kırk artıklı yedi = kırk yedi vb.) anımsatır. Türkçede artıklı sözcüğü sayılar arasına girmiştiyse, Gürcücede bu anlamı taşıyan მეთო (meti) ilgeci tek sözcüklü sayılardan sonra gelerek, onları birleştirme görevini yerine getirir.

C) 21'DEN DÂHİL 99'A KADAR SAYIM

Bu aşamada sayımın temelinde Türkçede ve diğer birçok dillerde onluk düzene dayanılması karşılığında, Gürcü dilinde onluk ve yirmilik olmak üzere karmaşık sayım düzeni yer almaktadır. Öncelikle yirmilik sayılar, onların temelinde yirmiliklerin ara yerlerindeki onluklar yer alır.

Yirmiliklerin çarpılı oluşum biçimi aşağıdaki şekildedir:

ორ / სამ / ოთხ + მ + ოცი (or / sam / oth + m + otsi)

→ iki / üç / dört + m + yirmi

→ 2 / 3 / 4 + მ + 20

→ 2 / 3 / 4 + m + 20.

Açıklama a): 2 / 3 / 4 → 2 veya 3 veya 4 birli sayılarının gövdesi.

Açıklama b): მ – Gürcüce მე (me) edatının veya sıra sayısı oluşturan მე- (me-) önekinin (Türkçe -inci sonekine denk gelir) kalıntısıdır (მე → მ), "kere" / "defa" / "çarpı" anlamlarına gelir.

Yukarıdaki taslağı şu şekilde şifreleyebiliriz:

iki / üç / dört kere yirmi → 2 / 3 / 4 x 20.

Bu kuruluştaki çarpma esastır:

$$2 \times 20 = 40;$$

$$3 \times 20 = 60;$$

$$4 \times 20 = 80.$$

Yirmilikler arasındaki onlukların sayı öbeği arasına "ve" bağlacının getirilmesiyle karşılanan oluşumu Gürcücede aşağıdaki taslağa dayanır:

$$YS \text{ და } \text{ათო} \rightarrow YS \text{ da ati} = YS \text{ ve on.}$$

Açıklama A) YS = yirmilik sayıların gövde-tabanı.

Açıklama B) და – da = Gürcüce "ve" bağlacı.

Açıklama C) ათო – ati = Gürcüce on sayısının adı.

Yukarıdaki taslağı şöyle şifreleyebiliriz:

$$20 / 40 / 60 / 80 \& 10 \rightarrow \text{yirmi / kırk / altmış / seksen ve on.}$$

Şu koşullar temelinde Gürcü dilinde yirmililerin ve onlar arasındaki onlukların türemesi şöyledir:

$$20 \text{ ოცი} - \text{otsi}$$

oluşumu: (tek sözcüklü basit sayıdır);

$$30 \text{ ოცდაათი} - \text{otsdaati}$$

oluşumu: ოც და ათი \rightarrow ots da ati \rightarrow yirmi ve on \rightarrow 20 & 10;

$$40 \text{ ორმოცი} - \text{ormotsi}$$

oluşumu: ორ-მ-ოცი \rightarrow or-m-otsi \rightarrow iki kez yirmi \rightarrow 2 x 20;

$$50 \text{ ორმოცდაათი} - \text{ormotsdaati}$$

oluşumu: ორმოც და ათი \rightarrow ormots da ati \rightarrow iki kez yirmi (kırk) ve on \rightarrow 2 x 20 (40) & 10;

$$60 \text{ სამოცი} - \text{samotsi}$$

oluşumu: სამ ოცი \rightarrow sam otsi \rightarrow üç kez yirmi \rightarrow 3 x 20;

$$70 \text{ სამოცდაათი} - \text{samotsdaati}$$

oluşumu: სამოც და ათი \rightarrow samots da ati \rightarrow üç kez yirmi (altmış) ve on \rightarrow 3 x 20 (60) & 10;

80 ოთხმოცი – othmotsi

oluşumu: ოთხ-მ-ოცი → oth-m-otsi → dört kez yirmi → 4 x 20;

90 ოთხმოცდაათი – othmotsdaati

oluşumu: ოთხმოც და ათი → othmots da ati → dört kez yirmi (seksen) ve on → 4 x 20 (80) & 10;

100 ასი – asi

oluşumu: (tek sözcüklü basit sayıdır).

Cümle içinde:

◇ ...ამის პატრონს ჰყავს ოცი კარგად გაკეთებული კომლი კაცი. [27]. Amis patrons hğavs o t s i kargad gaketebuli komli katsi. Türkçesi: Onun sahibinin yirmi iyi yapılı avcı kişisi var. (İlya Çavçavadze'den).

◇ მაშ კარგი, ოცდაათი იქნება. [28]. Maş, kargi, o t s d a a t i ikneba. Türkçesi: Peki, otuz olar. (İlya Çavçavadze'den).

◇ თუ კაცი ვარ, ორმოცი უნდა იყოს. [29]. Tu katsi var, o r m o t s i unda iğos. Türkçesi: Doğrusunu istersin, kırk olmalıdır. (İlya Çavçavadze'den).

◇ გამოვიდა, რომ ორმოცდაათზე მეტი იყო. [30]. Gamovida, rom o r m o t s d a a t z e d a t s meti iğo. Türkçesi: Belli oldu ki, elliden de fazla imiş. (İlya Çavçavadze'den).

Görüldüğü gibi, ilk yirmilikten sonra sayımın temel noktası ilk ve sonraki yirmiliklerdir. Başka bir deyişle, yirmiliklerin yapısı ilk yirmi temelinde önad tamlamasıyla, onlar arasındaki onlukların yapısı yirmilikler, bağlaç, on sayısı olmak üzere üç unsurla karşılanır.

Not: Türkçe tek kelime halinde, basit biçimde bulunan otuz, kırk, elli, altmış, yetmiş, seksen, doksan sayıları Gürcüce birleşik biçimde bulunurlar : ოცდაათი – otsdaati (otuz), ორმოცი – ormotsi (kırk), ორმოცდაათი – ormotsdaati (elli), სამოცი – samotsi (altmış), სამოცდაათი – samotsdaati (yetmiş), ოთხმოცი – othmotsi (seksen), ოთხმოცდაათი – othmotsdaati (doksan).

D) 100 (YÜZ)'E KADARKİ ARA SAYIM

21–39, 41–59 vb. ara sayılarının üremesi bağlaçlı sayı öbeği ile karşılanır ve aşağıdaki taslak şeklinde sergilenir:

YS და 1...19

→ YS da 1...19 = YS ve 1...19.

Açıklama a) YS – yirmilik sayıların gövde-tabanı.

Açıklama b) და – da = Gürcüce "ve" bağlacı.

Açıklama c) 1...9 – 1 (bir)'den 19 (on dokuz)'a kadar sayılar.

Yukarıdaki taslağı şöyle şifreleyebiliriz:

yirmilik sayı ve bir on dokuz.

Şu koşul temelinde Gürcüce yirmilik sayıların ara yerlerinde tekli hanelerdeki sayılar üretimi açıklamalarımızı destekleyecek örnekler:

21 ოცდაერთი – otsdaérti

oluşumu: ოც და ერთი → ots da érti → yirmi ve bir → 20 & 1;

22 ოცდაორი – otsdaori

oluşumu: ოც და ორი → ots da ori → yirmi ve iki → 20 & 2;

23 ოცდასამი – otsdasami

oluşumu: ოც და სამი → ots da sami → yirmi ve üç → 20 & 3;

24 ოცდაოთხი – otsdaothî

oluşumu: ოც და ოთხი → ots da othî → yirmi ve dört → 20 & 4;

25 ოცდახუთი – otsdahuti

oluşumu: ოც და ხუთ → ots da huti → yirmi ve beş → 20 & 5;

26 ოცდაექვსი – otsdaékvsi

oluşumu: ოც და ექვსი → ots da ékvsi → yirmi ve altı → 20 & 6;

27 ოცდაშვიდი – otsdashvidi

oluşumu: ოც და შვიდი → ots da şvidi → yirmi ve yedi → 20 & 7;

28 ოცდარვა – otsdarva

oluşumu: ოც და რვა → ots da rva → yirmi ve sekiz → 20 & 8;

29 ოცდაცხრა – otsdatshra

oluşumu: ოც და ცხრა → ots da tshra → yirmi ve dokuz → 20 & 9;

30 ოცდაათი – otsdaati

oluşumu: ოც და ათი → ots da ati → yirmi ve on → 20 & 10;

31 ოცდათერთმეტი – otsdatértmeti

oluşumu: ოც და თერთმეტი → ots da tértmeti → yirmi ve on bir → 20 & 11;

32 ოცდათორმეტი – otsdatormeti

oluşumu: ოც და თორმეტი → ots da tormeti → yirmi ve on iki → 20 & 12;

33 ოცდაცამეტი – otsdatsameti

oluşumu: ოც და თსამეტი → ots da tsameti → yirmi ve on üç → 20 & 13;

34 ოცდათოთხმეტი – otsdatothmeti

oluşumu: ოც და თოთხმეტი → ots da tothmeti → yirmi ve on dört → 20 & 14;

35 ოცდათხუთმეტი – otsdathutmeti

oluşumu: ოც და თხუთმეტი → ots da thutmeti → yirmi ve on beş → 20 & 15;

36 ოცდათექვსმეტი – otsdatékvsmeti

oluşumu: ოც და თექვსმეტი → ots da tékvsmeti → yirmi ve on altı → 20 & 16;

37 ოცდაჩვიდმეტი – otsdaçvidmeti

oluşumu: ოც და თვიდმეტი → ots da tshvidmeti → yirmi ve on yedi → 20 & 17;

38 ოცდათვრამეტი – otsdatvrameti

oluşumu: ოც და თრვამეტი → ots da trvameti → yirmi ve on sekiz → 20 & 18;

39 ოცდაცხრამეტი – otsdatshrameti

oluşumu: ოც და თცხრამეტი → ots da ttshrameti → yirmi ve on dokuz →

20 & 19.

Cümle içinde:

◇ მაშინ ოცის, თუ ოცდაერთის წლის გათამამებულ ბიჭს ადამიანობა მეტყებოდა. [31]. Maşin itsis, tu o t s d a é r t i s clis gatamamebul bicsa adamianoba metğeboda. Türkçesi: O zaman yirmi yahut yirmi bir yaşlı şımarık gençten dolgun insanlık gözüküyordu. (İlya Çavçavadze'den).

◇ ამოიღო ორი ოცდახუთ მანეთიანი ასიგნაცია და მისცა მოსეს გამოქნილმა მოციქულმა. [32]. Amoığo ori o t s d a ħ u t manetiani asignatsia da mistsa Moses gamoknilma motsikulma. Türkçesi: Esnek havari iki yirmi beş manatlık kupür çıkardı ve Mose'ye verdi. (İlya Çavçavadze'den).

◇ ოცდაცხრა იგოს, - უმატებს ნელ-ნელად მოსე... [33]. O t s d a s ħ r a iğos, - umatebas nel-nelad Mose... Türkçesi: Yirmi dokuz olsun, - diye Mose yavaş-yavaş artırıyor... (İlya Çavçavadze'den).

Yukarıdaki sayıların üremesinde ana katılımcı "20" sayıdır.

İlk yirmilikten öteki yirmiliklerin ara yerlerindeki birli sayılarda da (41.....59, 61.....79, 81.....99) aynen bu kural uygulanır:

41 ორმოცდაერთი – ormotsdaérti

oluşumu: ორმოც და ერთი → ormots da erti → iki yirmi (kırk) ve bir → 2 x 20 (40) & 1;

53 ორმოცდაცამეტი – ormotsdatsameti

oluşumu: ორმოც და ცამეტი → ormots da tsameti → iki yirmi (kırk) ve on üç → 2 x 20 (40) & 13;

64 სამოცდაოთხი – samotsdaothî

oluşumu: სამოც და ოთხი → samots da othî → üç yirmi (altmış) ve dört → 3 x 20 (60) & 4;

75 სამოცდათხუთმეტი – samotsdathutmeti

oluşumu: სამოც და თხუთმეტი → samots da thutmeti → üç yirmi (altmış) ve on beş → 3 x 20 (60) & 15;

87 ოთხმოცდაშვიდი – othmotsdaşvidi

oluşumu: ოთხმოც და შვიდი → othmots da şvidi → dört yirmi (seksen) ve yedi → 4 x 20 (80) & 7;

99 ოთხმოცდაცხრამეტი – othmotsdatsḥrameti

oluşumu: ოთხმოც და ცხრამეტი → othmots da tsḥrameti → dört yirmi (seksen) ve on dokuz → 4 x 20 (80) & 19.

İlk yüzlüğün sayım düzeni öteki yüzlüklerde aynen devam eder.

E) 100 (YÜZ)'DEN SONRAKİ SAYIM

Yüzlüklerin oluşumu ასო (yüz) kelimesinin sıfat tamlaması yöntemine dayalıdır:

100 ასო – asi

oluşumu: ასო → asi → yüz;

200 ორასო – orasi

oluşumu: ორ ასო → or asi → iki yüz;

300 სამასო – samasi

oluşumu: სამ ასო → sam asi → üç yüz;

400 ოთხასო – othasi

oluşumu: ოთხ ასო → othasi → dört yüz;

500 ხუთასო – ḥutasi

oluşumu: ხუთ ასო → ḥut asi → beş yüz;

600 ექვსასო – ékvsasi

oluşumu: ექვს ასო → ékvs asi → altı yüz;

700 შვიდასო – şvidasi

oluşumu: შვიდ ასო → şvid asi → yedi yüz;

800 რვაასო – rvaasi

oluşumu: რვა ასო → rva asi → sekiz yüz;

900 ცხრაასო – tsḥraasi

oluşumu: ცხრა ასო → tshra asi → dokuz yüz;

1000 ათასი – atasi

oluşumu: ათ ასო → at asi → on yüz.

Cümle içinde:

◇ ო რ ა ს ი თუ მ ა ნ ი ო ქ ნ ე ბ ა. [34]. O r a s i tumani ikneba. Türkçesi: İki yüz tümen olar. (İlya Çavçavadze'den).

Görüldüğü gibi, Türk dilinden farklı olarak, Gürcü dilinde 1000 (bin) sayısı da tek sözcüklü değil, yüz sayısından sıfat tamlamasıyla oluşur:

ათასი (atasi) = ათ ასო (at asi) → on yüz.

Bin çerçevesinde sayım ilk yüz arası sayım biçiminde devam eder.

Birkaç örnekle yetiniyoruz:

101 ას ერთი – yüz bir

oluşumu: ას \ ერთი → as erti → yüz bir → 100 + 1;

150 ას ორმოცდაათი – as ormotsdaati

oluşumu: ას ორმოცდაათი → as ormotsdaati → yüz \ elli → 100 + 50;

226 ორას ოცდაექვსი – orasotsdaékvsi

oluşumu: ორას ოცდაექვსი → oras otsdaékvsi → iki yüz \ yirmi altı → 200 + 26;

358 სამას ორმოცდათვრამეტი – samasormotsdatvrameti

oluşumu: სამას ორმოცდათვრამეტი → samas ormotsdatvrameti → üç yüz \ elli sekiz → 300 + 58;

567 ხუთას სამოცდაშვიდი – hutassamotsdaşvidi

oluşumu: ხუთას სამოცდაშვიდი → hutas samotsdaşvidi → beş yüz \ altmış yedi → 500 + 67;

734 შვიდას ოცდაათოთხმეტი – şvidasotsdatothmeti

oluşumu: შვიდას ოცდაათოთხმეტი → şvidas otsdatothmeti → yedi yüz \ otuz dört → 700 + 34;

999 ცხრაას ოთხმოცდაცხრამეტი – tshraasothmotsdatshrameti

oluşumu: ცხრაას ოთხმოცდაცხრამეტი → tshraas othmotsdatsshrameti → dokuz yüz \ doksan dokuz → 900 + 99.

Cümle içinde:

◇ ორი მოზრდილი ვენახი და ას ორმოცდაათი დღის სახნავ-სათესი. [35]. Ori mozdili venahi da as o r m o t s d a a t i dğis sahnava-satesi. Türkçesi: İki yetişkin üzüm bağı ve yüz elli gün ekilmiş-serpilmiş yer. (İlya Çavçavadze'den).

Bu sayım aşamasında iki öbek bulunmaktadır. Birincisi yüzlük sayıları, ikincisi sayılar yüze kadarki bir niceliği göstermektedir: üç yüz \ elli sekiz, dokuz yüz \ doksan dokuz.

1000 (bin)'den sonraki sayım ilk bini karşılayan kelimenin (ათასი – atasi) öne getirilip sayı öbeği kurulmasıyla devam eder.

Açıklamamızı destekleyecek iki örnek:

1234 ათას ორას ოცდაათოთხმეტი – atasorasotsdatothmeti

oluşumu: ათას ორას ოცდაათოთხმეტი → atas oras otsdatothmeti → bin \ iki yüz \ otuz dört → 1000 + 200 + 34;

1500 ათას ხუთასი – atas hutasi

oluşumu: ათას ხუთასი → atas hut asi → bin \ beş yüz → 1000 + 500;

2008 ორი ათას რვა – oriatasrva

oluşumu: ორი ათას რვა → ori atas rva → iki bin \ sekiz → 2000 + 8.

Cümle içinde:

◇ ხუთასი მეომარი თვითონგამოჰყავს, ხუთას-ხუთასს ერისთავები ჰპირდებიან, ეს ათას ხუთასი. [36]. Hutasi meomari tvitongamohğavs, hutas-hutass eristavebi hpirdebian, es a t a s h u t a s i. Türkçesi: Beş yüz savaşçıyı kendisi çıkarıyor, beş yüzer Eristavi'ler söz vermişler, şu bin beş yüz. (Akaki Tsereteli'den).

Bu biçimdeki uzun sayı öbeğinde ikiden fazla büyük sayı ve küçük sayıların ard arda geldiği gözlemlenmektedir.

Not a): Gürcüce karmaşık asıl sayılarda 100(yüz)'e kadar ve tam yüz-lükler bir vurguya tabidir ve birlikte yazılırlar. Kalan karmaşık asıl sayıların ise köklerinin her biri ayrı bir vurguya sahiptir ve ayrı yazılırlar: თვრამეტი

– tvrameti (on sekiz), ორასი – orası (iki yüz), ათასი – atası (bin), ას რვა – as rva (yüz sekiz), ორას ორმოცდაათი – oras ormotsdaati (iki yüz \ elli) vb.

Not b): Türk dilinde olduğu gibi, Gürcü dilinde de isimden önce sayı gelirken isimleri anlamca çoğul kıldıklarından isim her zaman tekil olur. Örneğin : შვიდი წიგნი – şvidi cigni (yedi kitap), მრავალი წიგნი – mravali cigni (çoklu kitap).

SONUÇ

Görüldüğü gibi, Gürcüce sayım düzeni belirli bir özgünlüğe sahiptir. Gürcü dilini öğrenmek isteyen Türklerin de öncelikle Gürcüce dilbilgisinin temel kurallarından birini oluşturan bu kategorik düzeni benimsemeleri gerekmektedir.

Bu bilgilerin dilbilgisel açıdan gerekli olduğu fikri böyle bir çalışmanın yapılmasında önayak oldu.

KAYNAKLAR VE DİPNOTLAR

¹ <http://www.wikipedia.com.tr.gurcistan.gurcidili>. – 15.12.2008.

² <http://www.wikipedia.com.tr.gurcistan.gurcidili>. – 15.12.2008.; Gürcü Dili, Ansiklopedi, 2008: ქართული ენა. ენციკლოპედია. (Kartuli Ena. Ensiklopedia). – **Gürcü Dili, Ansiklopedi**. Erovnluli Mcerloba (Ulusal Yazın) yay., Tiflis.; Şanidze, A. 1973: ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, I. მორფოლოგია. / აკაკი შანიძე. (Kartuli Enis Gramatikis Sapudzvlebi, I. Morpologia. / Akaki ŞANİDZE). – **Gürcüce Dilbilgisinin Esasları, I. Biçim Bilgisi**. / Akaki ŞANİDZE // Tiflis.; Şanidze, A. - Kvaçadze L. 2007: ქართული ენა. სახელმძღვანელო. / აკაკი შანიძე - ლეო კვაჭაძე. (Kartuli Ena. Sahelmdzğvano. / Akaki ŞANİDZE - Leo KVAÇADZE). – **Gürcü Dili, Ders Kitabı**. / Akaki ŞANİDZE - Leo KVAÇADZE // Tamarioni yay., Tiflis.

³ ŞANİDZE, A. - KVAÇADZE L. 2007: 143-144.; ÇAVÇAVADZE, İ. 2007: ქართული მწერლობა. ტომი მეთერთმეტე. ილია ჭავჭავაძე. (Kartuli Mcerloba. Tomi Metertmete. İlia Cavcavadze). – **Gürcü Yazını, On Birinci Cilt, İlya Çavçavadze**. Nakaduli yay., Tiflis.

⁴ BANGUOĞLU, T. 2007: **Türkçenin Grameri**. Türk Dil Kurumu yay., Ankara.; ERGİN, M. 2004: **Türk Dil Bilgisi**. Bayrak yay., İstanbul.; NOVRUZOV, M. 1996: **Türk Say Sistemi (Monografiya)**. Yazıcı yay., Bakı.; KAYMAZ, Z. 2002: **Türklerde Sayı Sistemleri**. Türkler, 3. cilt, s. 419–426, Yeni Türkiye yay., Ankara.

⁵ Çavçavadze, İ. 2007: 193.

⁶ Çavçavadze, İ. 2007: 194.

⁷ Şanidze, A. - Kvaçadze L. 2007: 143.

⁸ Çavçavadze, İ. 2007: 210.

⁹ http://lib.ge/body_text.php?108. = 15.01.2009.

¹⁰ Çavçavadze, İ. 2007: 189.

¹¹ Şanidze, A. - Kvaçadze L. 2007: 142.

¹² Çavçavadze, İ. 2007: 331.

¹³ Not: 13 sayısında ობ – ts seslerinin kaynaşması sonucu Gürcücedeki özgün tek bir Ⴃ – ts sesi alınır, ünsüz ikileşmesinden (ႣႣ – mm) biri düşür, ႣႣႣႣႣ → tsameti (on üç) oluşur.